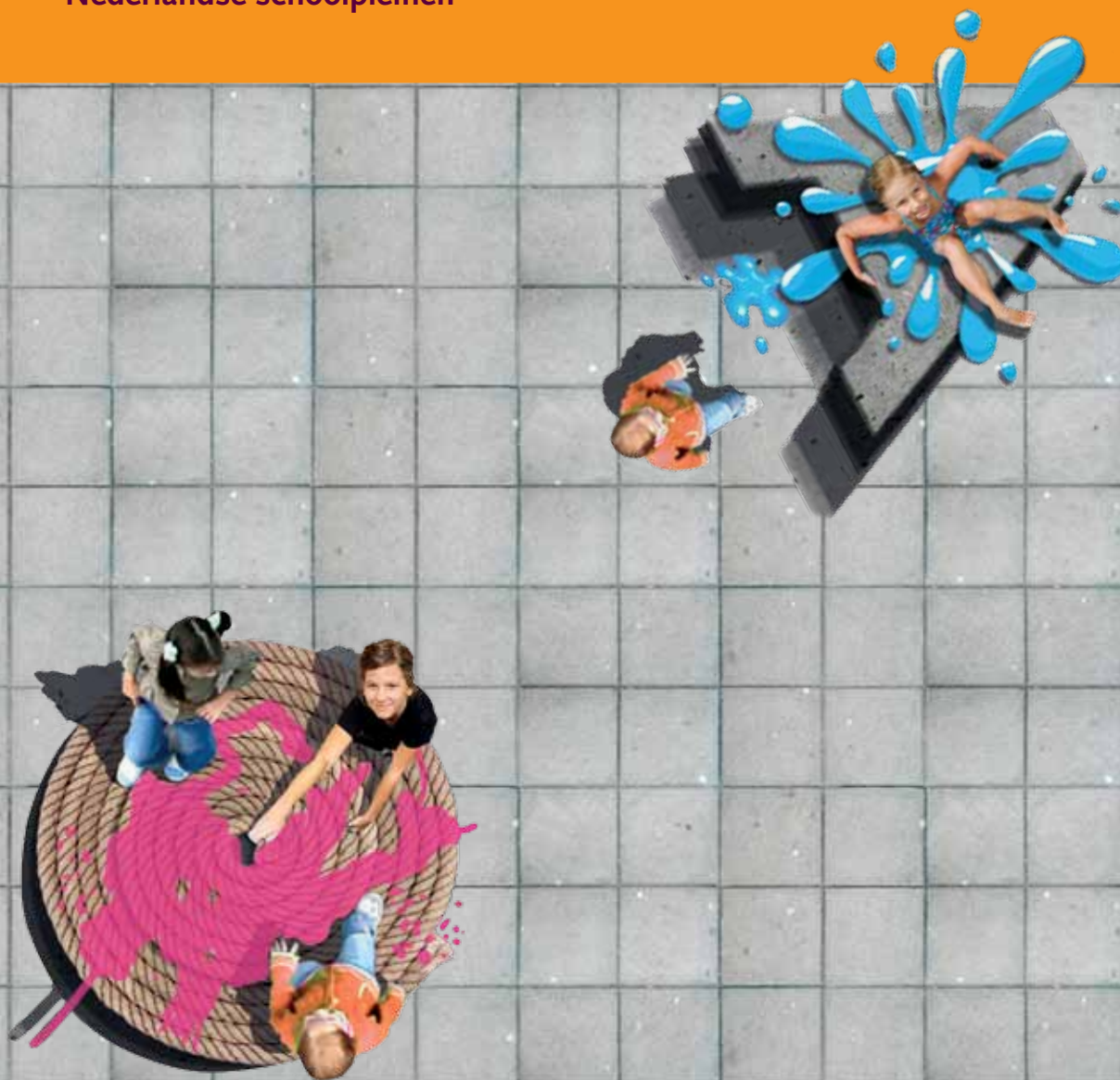

SPELEN OP HET SCHOOLPLEIN

Een inventarisatie naar de stand van zaken op
Nederlandse schoolpleinen

Inventarisatie: de Onderzoekerij
Jantje Beton, september 2011
Jantje Beton
Postbus 85233
3508 AE Utrecht
www.jantjebeton.nl
030 24 47 000
info@jantjebeton.nl

**JANTJE
BETON**

SAMENVATTING

Jantje Beton liet de Onderzoekerij een inventarisatie doen naar de stand van zaken op schoolpleinen in Nederland. Hieronder de belangrijkste resultaten:

- Buitenspelen is belangrijk voor de sociale, cognitieve en motorische ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen is een belangrijke vorm van bewegen en draagt hiermee bij aan het tegengaan van overgewicht. Wel zitten kinderen eenderde deel van hun pauzetijd stil op het schoolplein. Kinderen bewegen meer op scholen waar meer ruimte is en sport- en spelfaciliteiten zijn.
- In de modelverordening van de VNG staan regels voor de ruimte op schoolpleinen: De omvang van het plein is gebaseerd op het aantal leerlingen (3 m² per kind) met een maximum van 600 m² voor een school van meer dan 200 leerlingen. De gemiddelde Nederlandse school heeft 225 leerlingen. Dit is 2,6 m² schoolplein per kind.
- Hoewel het voorzieningenniveau relatief hoog is, zijn veel kinderen ontevreden over hun schoolplein: 43 procent vindt zijn schoolplein saai en 60 procent wil meer ruimte voor sport en spel. Daarnaast wil 71 procent van de kinderen meehelpen met de inrichting en onderhoud van het schoolplein.
- Een derde van de Nederlandse schoolpleinen is na schooltijd niet toegankelijk. In het Zuiden van het land is dit zelfs bijna de helft van de schoolpleinen.

Jantje Beton wil dat kinderen vrij buiten kunnen spelen in hun eigen buurt. Het schoolplein kan daarin een belangrijke rol hebben. Daarom ontwikkelt ze samen met scholen, kinderen, buurtbewoners en gemeenten SchoolSpeelPleinen.

INHOUD

1.	Inleiding	4
2.	De inventarisatie	5
2.1	Waarom is buitenspelen op schoolpleinen belangrijk?	5
2.2	Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt er geïnvesteerd?	6
2.3	Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen?	6
2.4	Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen en welke rol hebben kinderen hierbij?	6
2.5	Zijn schoolpleinen ook na school toegankelijk?	7
3.	Wat wil Jantje Beton?	8
4.	Bronnen	9

1. INLEIDING

Jantje Beton ontvangt van veel scholen, ouders en gemeenten verzoeken om steun voor de verbetering van schoolpleinen. Dit was de reden om de stand van zaken van de schoolpleinen in Nederland op te nemen. Met deze inventarisatie, uitgevoerd door de Onderzoekerij, zochten we antwoord op een aantal vragen:

- Waarom is buitenspelen op schoolpleinen belangrijk?
- Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt erin geïnvesteerd?
- Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen?
- Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen en welke rol hebben kinderen hierbij?
- Zijn schoolpleinen ook na school toegankelijk?

Er is weinig bekend over de stand van zaken van schoolpleinen. Kennis over aantallen vierkante meters, investeringen, financiering en budgetten, tijd die kinderen doorbrengen op schoolpleinen en betrokkenheid van kinderen bij de inrichting van hun schoolplein ontbreekt. Jantje Beton is geen onderzoeksinstituut en zou verdergaand onderzoek hiernaar toejuichen.

2. INVENTARISATIE SCHOOLPLEINEN

2.1 Waarom is buitenspelen op schoolpleinen belangrijk?

Er is veel onderzoek gedaan waaruit blijkt dat buitenspelen niet alleen leuk is, maar ook allerlei voordelen biedt aan kinderen. Zo is buitenspelen voor kinderen een belangrijke vorm van bewegen en heeft hiermee een preventieve werking op het ontstaan van overgewicht bij kinderen. Ook bevordert buitenspelen de ontwikkeling van de sociale, cognitieve en motorische vaardigheden van kinderen¹.

Hoe wordt er bewogen op het schoolplein?

Kinderen zijn een derde deel van de pauze motorisch niet actief (stilzitten of staan). Motorische activiteiten die de kinderen laten zien zijn vooral eenvoudige motorische vaardigheden (zoals wandelen en rennen)². Uit onderzoek waarbij specifiek is gekeken naar het buitenspelen op schoolpleinen, blijkt dat kinderen meer bewegen op scholen waar ruimte is en sport en –spelfaciliteiten zijn³. Andere factoren die beweging op schoolpleinen stimuleren zijn het geven van een thematisch aanbod van spelideeën, introductie van een thema in les bewegingsonderwijs en het helpen en stimuleren door leerkrachten⁴. Een combinatie van factoren blijkt het meest effectief te zijn.

Engelse studies^{5 6 7 8} geven aan dat het aanbrengen van markeringen op schoolpleinen het beweeggedrag van kinderen positief beïnvloedt. Het kleurrijk beschilderen van schoolpleinen is een goedkope en snelle manier om de dagelijkse hoeveelheid beweging van schoolkinderen te vergroten.

2.2 Van wie zijn de schoolpleinen en hoeveel geld wordt er geïnvesteerd?

Het eigendom van schoolpleinen verschilt per school. Gemeenten en scholen verschillen hierin ook vaak van mening, zo blijkt uit een rapportage van de Gelderse Sport Federatie. In de meeste gevallen zijn, volgens gemeenten, schoolbesturen juridisch eigenaar en gemeenten economisch eigenaar van schoolpleinen⁹. Indien een schoolplein openbaar toegankelijk wordt gemaakt zullen gebruikers en gemeenten afspraken moeten maken over beheer, onderhoud, aansprakelijkheid en financiering.

Schoolbesturen ontvangen een budget voor alle kosten (lumpsumfinanciering) grotendeels afhankelijk van het leerlingenbestand¹⁰. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen alsmede buitenonderhoud. Hieronder vallen, voor wat betreft het schoolplein, het onderhouden van riolering en bestrating van het schoolplein¹¹. Onbekend is hoeveel geld er jaarlijks in de buitenruimte van scholen geïnvesteerd wordt, hoeveel dit is ten opzichte van de investeringen in de binnenruimte en waarvoor dit geld wordt gebruikt.

2.3 Hoeveel ruimte is er voor schoolpleinen?

In 2010 telde Nederland 6848 basisscholen¹². Een basisschool heeft gemiddeld 225 leerlingen. Nagenoeg iedere basisschool heeft een schoolplein¹³.

Wet- en regelgeving

Vroeger was er het Bouwbesluit WBO (Wet op het Basisonderwijs) die de grootte van een schoolplein voorschreef. Deze wet is in 1997 vervallen¹⁴. Nu is er de modelverordening onderwijshuisvesting van de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) die regels voorschrijft voor de grootte van het schoolplein¹⁵. Het verharde gedeelte moet tenminste een oppervlakte van 3m² per leerling hebben, met een minimum van 300 m². Bij een school van meer dan 200 leerlingen kan worden volstaan met een oppervlakte van het verharde gedeelte van 600 m² schoolplein¹⁶. Bij een gemiddelde schoolgrootte van 225 leerlingen is dit dus 2,6 m² per kind. Er zijn geen regels voor het onverharde gedeelte van het schoolplein.

Cijfers over het totaal oppervlakte schoolplein in Nederland ontbreken.

2.4 Hoe is de kwaliteit van schoolpleinen en welke rol hebben kinderen hierbij?

Aanbod en inrichting van schoolpleinen

Meer dan de helft van de basisscholen (56 procent) heeft een relatief hoog niveau van voorzieningen op het schoolplein zo blijkt uit Tabel 1. De helft van de ondervraagde leerlingen vindt het aantal voorzieningen op het schoolplein om te bewegen echter te weinig.

Tabel 1: aanwezige sport- en spelvoorzieningen op het schoolplein van 126 basisscholen¹⁷

Permanent aanwezige sport en spelvoorzieningen	Percentage
3-5 voorzieningen	56
Belijning	33
Basket	49
Doelpalen	40
Speeltoestellen	92
Tafeltennistafel	48
Zandbak	8
veld naast plein	6
Overig	3
geen voorzieningen	3

Meer dan de helft van de basisscholen (63 procent) is volledig omheind. Op 17 procent van de basisscholen vinden tijdens de pauze activiteiten plaats.

Wat vinden kinderen van hun schoolplein?

Kinderen spelen graag buiten schooltijd op het schoolplein, zo blijkt uit onderzoek van TNS-NIPO en Jantje Beton¹⁸. Het schoolplein wordt van alle speelplekken in de buurt door kinderen als hoogste gewaardeerd. Toch wordt het schoolplein door 43 procent van de leerlingen saai gevonden. Oudere kinderen (9-12 jaar) vinden hun schoolplein vaker saai (52 procent vs. 32 procent) en te klein (51 procent vs. 37 procent) dan jongere kinderen (6-8 jaar). De helft van de oudere kinderen geeft dan ook aan dat zij vaker op het schoolplein zouden spelen als het schoolplein minder saai zou zijn (51 procent vs. 30 procent)¹⁹. Uit een scholierenonderzoek blijkt dat meer dan 60 procent van de kinderen het schoolplein zo zou willen inrichten dat er meer ruimte is voor sport en spel²⁰. Als verbetering voor het schoolplein geeft ruim de helft van de kinderen aan een plek om te klimmen op hun schoolplein te willen. Driekwart van de kinderen geeft aan mee te willen helpen bij het onderhouden en verbeteren van het schoolplein²¹. Hoeveel kinderen daadwerkelijk worden betrokken bij de inrichting en onderhoud van hun schoolplein is onbekend.

Effect van groen op het schoolplein

Twee schoolpleinen van basisscholen in Rotterdam zijn verbouwd tot groen schoolplein. Uit onderzoek is gebleken dat er op het groene schoolplein gevarieerder wordt gespeeld²². Ook de belevingswaarde is verbeterd voor de leerlingen. Op het grijze schoolplein voelde slechts 40 procent zich blij, terwijl op het groene schoolplein maar liefst 87 procent van de leerlingen zich blij voelt. Daarnaast is de attractiewaarde gestegen. Meer plekken op het plein worden leuk gevonden en ook gebruikt.

Wat vinden ouders van schoolpleinen?

Uit een ouderenquête blijkt 64 procent van de ouders tevreden of zeer tevreden over het schoolplein te zijn²³. Van de ouders is 30 procent het eens met de stelling dat het schoolplein voldoende is beveiligd tegen indringers. Bijna tweederde van de ouders (63 procent) vindt dat er tijdens pauzes voldoende toezicht is.

2.5 Zijn schoolpleinen ook na school toegankelijk?

Volgens onderzoek van Qrius in 2010 is 36 procent van de schoolpleinen na schooltijd niet toegankelijk, terwijl 56 procent van de kinderen dit wel zou willen. Opvallend is dat in de zuidelijke provincies (Limburg en Noord-Brabant) zelfs 49 procent van de kinderen na schooltijd voor een gesloten hek staat²⁴.

3. WAT WIL JANTJE BETON?

Jantje Beton wil dat kinderen vrij buiten kunnen spelen in hun eigen buurt: kinderen moeten zelf kunnen bepalen waar ze spelen, hoe ze spelen en wanneer ze spelen. Schoolpleinen hebben daarin een belangrijke rol. Ze liggen meestal op een centrale plek in de buurt. Door van deze plekken avontuurlijke speelplekken te maken die na schooltijd ook toegankelijk zijn, is een wereld aan speelruimte te winnen. Vooral als ook creatief met de beschikbare ruimte wordt omgegaan (bijvoorbeeld groenvoorzieningen bij schoolpleinen trekken zodat er groene en avontuurlijke speelplekken ontstaan). De betrokkenheid van scholen, kinderen, buurtbewoners en gemeente bij deze SchoolSpeelPleinen is van groot belang voor de speelbeleving van kinderen en acceptatie in de buurt.

Jantje Beton heeft de afgelopen twee jaar op veel plekken in Nederland op deze manier kleine en grote veranderingen rondom schoolpleinen gerealiseerd met betrokkenen. Met deze voorbeelden hopen we bovendien andere gemeenten en scholen te inspireren. Scholen die hun plein niet open kunnen stellen kunnen wel mee doen aan de Jantje Beton Loterij, zodat het ook voor kinderen tijdens schooltijd aantrekkelijker wordt om buiten te spelen.

4. BRONNEN

- 1 Sallis JF, Conway TL, Prochaska JJ, McKenzie TL, Marshall SP, Brown M. The association of school environments with youth physical activity. *American Journal of Public Health*, 2001; 91: 618-20.
- 2 Adank A, Jans L. Het schoolplein...spelenderwijs bewegen. *Lichamelijke Opvoeding* 2010; 1: 22-7.
- 3 Haug E, Torsheim T, Sallis JF, Samdal O. The characteristics of the outdoor school environment associated with physical activity *Health Education Research*. 2010 April; 25(2): 248-256.
- 4 Adank A, Jans L. Het schoolplein...spelenderwijs bewegen. *Lichamelijke Opvoeding* 2010; 1: 22-7.
- 5 Ferreira I, Horst van der K, Wendel-Vos W, Kremers S, Lenthe FJ van, Brug J. Environmental correlates of physical activity in youth - a review and update. *Obesity Reviews* 2007; 8(2): 129-54.
- 6 Nielsen G, Taylor R, Williams S, Mann J. Permanent play facilities in school playgrounds as a determinant of children's activity. *Journal of Physical Activity & Health*. 2010 Jul; 7(4): 490-496
- 7 Ridgers D, Fairclough SJ, Stratton G. Variables associated with children's physical activity levels during recess: the A-CLASS project Nicola. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 2010; 7: 167-175.
- 8 Fairclough SJ, Stratton G. A Review of Physical Activity Levels During Elementary School Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*. 2006;25: 239-57.
- 9 Mulders C. (2011). *Onderzoek openbare schoolpleinen*. Arnhem: Gelderse Sport Federatie.
- 10 Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/besteing-budget-onderwijs> (gedownload op 1 augustus 2011)
- 11 (bron: vng).
- 12 Stamos: www.stamos.nl
- 13 Struij M, Wisse E, Mossel G. van, Lucassen J, Dool R. van den. *School, Bewegen en Sport: Onderzoek naar relaties tussen de school(omgeving) en het beweeg- en sportgedrag van leerlingen*. 2011. Den Bosch: W.J.H. Mulierinstituut
- 14 www.vng.nl/smartsite.dws?id=58694
- 15 Vereniging Nederlandse Gemeenten: <http://www.vng.nl/smartsite.dws?id=90972> (gedownload op 2 augustus 2011)
- 16 Risicomonitor, consument en veiligheid: <http://www.risico-monitor.nl/Bibliotheek/Veiligheid/Basisonderwijs/Schoolplein/Wet--en-regelgeving-schoolplein/?p=1&ls=349&wd=1&wod=1&afc=0&afe=1> (gedownload op 4 augustus 2011)
- 17 Frelief F, Janssens J. *Wat beweegt kinderen. Een onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van kinderen*. 2007, NICIS instituut, Den Haag.
- 18 TNS-NIPO, Jantje Beton. 2011. *Buitenspelen, kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt*.
- 19 Qrius. 2010. Online kwantitatief onderzoek 'Spelen op schoolpleinen'.
- 20 Frelief F, Janssens J. *Wat beweegt kinderen. Een onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van kinderen*. 2007, NICIS instituut, Den Haag.
- 21 Qrius. 2010. Online kwantitatief onderzoek 'Spelen op schoolpleinen'.
- 22 Graauw C de, Loo M van, Putten M van, Roobol M. *Verandering van speelgedrag op een groen schoolplein. Een casestudie*. 2009, Gemeente Rotterdam
- 23 *Oudertevredenheid primair onderwijs, landelijke rapportage nationaal scholenonderzoek*. 2009, Centrum voor online onderzoek, Hilversum.
- 24 Qrius. 2010. Online kwantitatief onderzoek 'Spelen op schoolpleinen'.